



ADYAMAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ
ISSN: 1308-9196 / e-ISSN:1308-7363

Yıl : 17 Sayı : 48 Aralık 2024

Yayın Geliş Tarihi:13.11.2024 Yayına Kabul Tarihi: 27.12.2024

DOI Numarası: <https://doi.org/10.14520/adyusbd.1584848>

Makale Türü: Araştırma Makalesi/Research Article

Atıf/Citation: Durukan, Ş. (2024). Gürbüz Türk Çocuğu Dergisindeki Şiirlerde İdealize Edilen Çocuk ve Ebeveyn Tipi Üzerine Bir İnceleme. *Adiyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (48), 208-243.

GÜRBÜZ TÜRK ÇOCUĞU DERGİSİNDEKİ ŞİİRLERDE İDEALİZE EDİLEN ÇOCUK VE EBEVEYN TİPİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Şaziye DURUKAN*

Öz

Cumhuriyetin ilanıyla yeni devletin kendi yurttaşını yetiştirme politikası olan "yeni insan" tasarımı çerçevesinde yönetim yeni bir ideal çocuk tipi belirler. Bu ideal çocuğun tarihini, Mustafa Kemal'i ve millî mücadeleyi bilmesi ondaki millî şuurun oluşmasında en önemli kriterdir. Bu neslin inşasının hızlı gerçekleşebilmesi için vatandaşa ve çocuklara ulaşmada çocuk dergileri araç olarak kullanılır. Bu dergilerden Gürbüz Türk Çocuğu dergisi, devletin çocuğa verdiği önemi yayımladığı tüm metinlerle halka ulaştırmaya çalışır. Bu çalışmada, dergide ideal çocuk tipini tasvir eden ve ebeveynleri yönlendiren şiirleri incelemek, söz konusu ideal çocuğun ve ebeveynin sahip olması gereken özellikleri şiirler vasıtasıyla ortaya koymak amaçlanmıştır. Derginin Arap harfleriyle yayımlanan ilk 24 sayısında 36 şiir belirlenmiş, bu şiirlerin 23 tanesinin eğitim, 13 tanesinin millî şuur temalı olduğu tespit edilmiştir. Şiirlere göre çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal ve kültürel anlamda sahip olması gereken tüm özelliklerin sıralandığı görülmüş; şiirlerde temizliğinden giyimine, eğitiminden sağlığına kadar bugünün çocuğunun, yarının ideal yurttaşı ve ebeveyninin şablonunun çıkartıldığı ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: *Şiir, Cumhuriyet dönemi, ideal çocuk, ideal yurttaş, millî bilinç.*



Dr. Öğr. Üyesi, Balıkesir Üniversitesi, Necatibey Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, saziyeayali@balikesir.edu.tr, Balıkesir/Türkiye

A STUDY ON THE TYPE OF CHILDREN AND PARENTS IDEALIZED IN THE POEMS IN THE GÜRBÜZ TURKISH CHILD MAGAZINE

Abstract

With the declaration of the Republic, the administration determines a new ideal child type within the framework of the "new human" design, which is the policy to raise its own citizens. The most important criterion for the formation of national consciousness in this ideal child is that she knows her history, Mustafa Kemal and the national struggle. To build this generation quickly, magazines and newspapers are used as tools to reach citizens. Gürbüz Türk Çocuğu magazine tries to convey the importance given by the state to the child to the public with all the texts it publishes. In this study, it is aimed to examine the poems in the magazine that depict the ideal child type and guide the parents, and to reveal the characteristics that the ideal child and parent through poems. 36 poems were identified in the first 24 issues of the magazine published in Arabic letters, 24 of these poems were about education and 13 were about national consciousness. To the poems, it was seen that the child should have listed in physical, mental, spiritual and cultural terms; it has been revealed that the poems provide a template for today's child and tomorrow's ideal citizen and parent, from cleanliness to clothing, from education to health.

Key Words: *Poetry, Republican period, ideal child, ideal citizen, national consciousness.*

1. GİRİŞ

Osmanlı Devleti'nin 18. yüzyıldan itibaren başlayan Batılılaşma çabasının Tanzimat Fermanı'yla resmîlik kazanması, ülkede gerçekleştirilecek birçok yeniliğin resmî yollarla uygulanmasını sağlar. Bu yeniliklerle günlük hayatın neredeyse her alanında görülen değişim ve gelişim çocukları da etkilemeye başlar. Çocuklar Tanzimat'la birlikte eğitimden sağlığa birçok alanda Batı tarzı hayatla yavaş yavaş tanışır. II. Abdülhamit döneminde modern eğitim anlayışının Osmanlı eğitim sistemine yerleşmeye başlamasıyla "1869'da Maarif-i Umumiye Nizamnâmesi ile pek çok köklü değişiklikler yapılır" (Konar, 2003: 1). Planlanan uygulamalar hayata geçirilmeye başlanır. Batı kaynaklı bu gelişmelerin en

önemlilerinden biri, çocuklar için gazete ve dergi yayımlanmaya başlanmasıdır. Yayımlanan dergi ve gazetelerdeki ortak nokta ise eğitimin ön planda tutulmasıdır. Gazete ve dergilerde yayımlanan makaleler ve edebî yazılardaki temel amacın; vatanın geleceği için sağlam bir aile yapısı oluşturmak, çocukları doğru eğiterek yetiştirmek böylece toplum yapısını daha güçlü hâle getirmek olduğunu söylemek mümkündür.

Cumhuriyet'in ilan edilmesiyle birlikte "yeni insan" tasarımı çerçevesinde çocuğa verilen kıymet önemli boyutlara ulaşır. "Yeni insan"ı inşa etmek isteyen Cumhuriyet yönetimi, öncelikle yeni ve modern bir ideal çocuk tipi belirler. Zira "*çocuk, rejimin geleceği ve teminatı olmak gibi yeni bir anlam kazanmaya başla[r]*" (Şirin, 2013: 1277). Bu çocuk tipinin en temel özelliği ise devletine, milletine ve cumhuriyete sıkı bir bağlılık göstermesi, devletini ve cumhuriyeti sevmesi ve saymasıdır. Bu özelliklere sahip bir yurttaşa ulaşılabilmek için çocuk, cumhuriyetin temel meselelerinden biri hâline gelir. Zihinsel, ruhsal ve fizyolojik açıdan sağlıklı çocuklar yetiştirmek için kararlar alınır, hedefler belirlenir ve uygulamaya başlanır. Cumhuriyet neslinin inşasının hızlı gerçekleşebilmesi için ise vatandaşa ulaşmada en kestirme yollardan biri olan gazete ve dergicilik faaliyetleri hız kazanır. Özellikle çocuk dergisi kapsamında cumhuriyetin ilanından Harf Devrimi'ne kadar *Büyük Mecmua*, *Yeni Yol* ve *Çocuk Dünyası* gibi neredeyse ona yakın çocuk dergisinin yayımlandığı görülür. Bu dergilerden biri de *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisidir.

Ekim 1926'da yayımlanmaya başlayan *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisi, 30 Haziran 1921'de Ankara'da kurulan Himâye-i Etfâl Cemiyeti'nin Başkanı Doktor Fuad Bey tarafından çıkarılır. Dergi, Himâye-i Etfâl Cemiyeti'nin ve Cumhuriyetin politikalarını destekler bir yapıdadır. Derginin ilk sayısının iç kapağında yer alan büyük Atatürk fotoğrafı ve fotoğrafın altındaki "*Türkiye Himâye-i Etfâl Cemiyeti'nin Büyük Hâmisi Gazi Paşa Hazretleri*" (S.1) ibaresi dergi politikasının

önemli bir örneğidir. Dergide yer alan “*çocukluğun sıhhî terbiyevî inkişâfına yardım eder*” ibaresi de cumhuriyet çocuğunun yetişmesine sağlık, kültür, eğitim gibi birçok alanda katkı sağlanacağının ipucunu verir.

İlk sayıdaki “*Gürbüz Türk Çocuğu Niçin İntişar Ediyor?*” başlıklı başyazı, derginin yayımlanma amacını ortaya koymasından bakımından önemlidir. Söz konusu yazıda derginin amacının; Türk çocuğunu gürbüz yetiştirmek ve gürbüz Türk çocuklarından kuvvetli ve sağlam bir millet vücuda getirmek olduğu ifade edilir (Mecmua, 1926: 1).

Ayda bir çıkan dergi 1926-1928 yılları arasında Arap harfleriyle yirmi dört sayı yayımlanır. 1928 Harf Devrimi’nden 1935’e kadar yeni harflerle yayın hayatına devam ederken sonradan isim değişikliğine giderek *Çocuk* adını alır. (1936-1947). Dergi içerik bakımından bir çocuk dergisi olmaktan ziyade çocuk gelişimi ve eğitimi dergisi özelliği taşır. İçerisinde bulunan makalelerin daha çok ebeveynlere ve eğitimcilere hitap ettiği görülür. Çocuk ölümlerinden, nüfus planlamasına; çocuk bakımından ebeveyn eğitimine kadar birçok konuda makaleye yer verilir. Bunun yanı sıra her yaştan çocuğun dergiden istifade edebilmesi için de birçok edebî türde metin göze çarpar. Hikâye, şiir, masal, şarkı-türkü gibi türlerin içeriğinde de konu çocuk eğitimidir.

Bu çalışmada, dergide yayımlanan bu edebî türler içerisinde ideal çocuk tipini tasvir eden ve bu bağlamda ebeveynleri de yönlendiren şiirleri tespit ederek incelemek, söz konusu ideal çocuğun ve ebeveynin özelliklerini şiirler vasıtasıyla ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu çerçevede derginin Arap harfleriyle yayımlanan ilk 24 sayısında otuz altı şiir belirlenmiş ve bu şiirlerin 23 tanesinin eğitim, 13 tanesinin de milli şuur temalı olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma; Gürbüz Türk Çocuğu dergisinin incelenmesine dayalı olduğu için nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Yıldırım

ve Şimşek'in ifade ettiği gibi; doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgunun yazılı kaynaklardaki analizidir. Doküman incelemesi, dokümanlara ayırma, orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma olmak üzere 5 aşamadan oluşur (2003: 146). Çalışmada şiirler dörtlükler hâlinde verilmemiş, metin içerisinde mısraların birbirinden eğik çizgiyle ayrılması tercih edilmiştir. İncelenen şiirlerin büyük bir kısmında şair belirtilmediği için metin içi künye gösteriminde sadece dergiye ait sayı ve sayfa gösterme yoluna gidilmiş, kaynakça bölümünde şiirlerin tam künyelerine yer verilmiştir.

2. MİLLİ ŞUUR BAĞLAMINDA İDEAL ÇOCUK TİPİNDEN İDEAL YURTTAŞ TİPİNE

Cumhuriyetin en önemli politikalarından biri olan “ideal çocuk”un yetiştirilmesinde en önemli hizmetleri veren Himaye-i Etfâl Cemiyeti, yayınladığı *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisinde de aynı politikayı halka daha kolay ulaştırabilmek için büyük çaba harcar. Bu kapsamda Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin benimsediği amaç, verdiği çaba şu şekilde özetlenebilir:

“Eldeki mevcut çocukları yaşatmak, eğitmek ve onları üretken hale getirmek üzere yeni neslin yetişmesi yolunda çaba göstermiştir. Böylece Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti, toplumu büyük bir okula dönüştürerek; yeni devletin normlarını benimseyen ve bu normları koruyacak bireylere sosyal hizmet sunmayı büyük bir ödev olarak bildi. Bu bağlamda (...) Cemiyet, benimsediği ‘çocuk davası’ ile; ülkesini seven, sağlıklı, zeki, zinde ve kültürlü; Cumhuriyet'in ‘Gürbüz Türk Çocuğu’nu yetiştirilmesini ve aynı zamanda, bu çocuğu yetiştirecek ve Cumhuriyet'in modern kadın modeline uygun batılı ve aydın anne tipinin de oluşturulmasında etkin bir rol oyna[mıştır]” (Sarıkaya, 2007: 335).

Bu bağlamda ideal cumhuriyet çocuğunun taşıması gereken ilk özellik devlete, milletine ve cumhuriyete sıkı sıkıya bağlı bir yurttaş olmasıdır. Bunun için çocukların tarihini, Mustafa Kemal'i ve millî mücadeleyi bilmesi ondaki millî şuurun oluşmasında en önemli kriterdir. Dergide bu anlamda milli şuur telkin eden on üç adet şiir tespit edilmiştir. Çocuğun millî duygularını harekete geçiren bu şiirleri kendi içerisinde; doğrudan Kurtuluş Savaşı'na, Millî Mücadele'ye ve şehitliğe atıf yapan şiirlerle çocuğun millî duygularının uyandırılmaya çalışıldığı şiirler, çocuğun öneminin vurgulanarak Türk çocuğuna verilmesi gereken kıymetten bahseden şiirler, Türklüğün ne olduğu ve Türk çocuğunun özelliklerinin sıralandığı şiirler ve cumhuriyet devrimlerine çocukların teşvikinin anlatıldığı şiirler olarak tasnif etmek mümkündür.

Millî Mücadele'ye, Kurtuluş Savaşı'na ve şehitliğin önemine atıf yapan şiirlerden ilki "Şehir Çocuğu"dur. Şiir, babası vatan uğruna şehit olan bir çocuğun ağzından yazılmıştır. Şairi belirtilmemiştir. Şiirde vatan için verilen mücadelede şehitliğin öneminden bahsedilir. Şiirin ilk dörtlüğündeki "Bir gün bana dediler: / "Senin baban on gün var / "Şehid oldu bıraktı / "seni bize yadigâr." mısraları ile beşinci dörtlükteki "Çocukları millete / Gayet nazlı,/kıymetdâr / Birer evlat olarak / Kalırlarmış yadigâr" (S.2, s.22) mısralarda babası şehit olan çocuğun babasından Türk halkına yadigâr kaldığı özellikle vurgulanır ki şehit çocuklarına ihtimam gösterilmesi Himaye-i Etfal Cemiyeti için önemli ve hassas bir konudur. Cemiyetin 30 Haziran 1921 tarihli Karar Defteri'nin ilk sayfasında cemiyetin amaçları anlatılırken bu önem şöyle belirtilir:

"I. Dünya Savaşı ve onu izleyen bir sürü çetin ve acılarla dolu savaşların, ülkemizde doğurduğu yıkımlardan olmak üzere, şehit çocukları ile bakım ve korunması millete kalan diğer sıkıntılara ve felakete uğramış çocukların, milletçe korunması ve yedirilip içirilmesi ve öteki felaket görmüş çocuklar ve bütün memleket

çocuklarının hayatlarının korunması, maneviyatlarının güçlendirilmesi, her birinin hayatla savaşıma yatkın ve ülkeye faydası olabilecek düzeyde eğitilmesinin sağlanması, araştırılması ve hazırlanması ve geleceğimizin temeli olan, bu günkü ülke çocuklarının bütün şefkatli bir gözle gözetilmesi ve bunun gerçekleştirilmesi(...)" (Karar Defteri, 1921: 1).

Şiirin diğer bölümlerinde şehitlerin aldığı yaraların çiçek olduğu, babasının da ak alnına gül takıp uzak diyarlara gittiği, böyle gidenlere "hasret gitti" dendiği ve bunların hepsinin Türk askeri olduğu anlatılır. Şiirin son bölümlerine gelindiğinde babasından yadigâr kanı taşıyan çocuk, ideal bir Türk çocuğu olarak vatani için neler yapacağını şu sözlerle anlatır:

"O kan bende çoğalır / Büyütürse yaşımı, / Ben de bir gün güllerle / Süsletirim başımı. / Ne o, ne ben vatandan / Ayrılmayız bir karış. / Onun ruhu diyor ki: / "durma yavrum! Hep çalış!" / "Çalışanlar ölmezler / "Bizim gibi yaşarlar; / "ölseler de, kalanlar / "Zorlukları aşarlar." / Babacığım! Çocuğun / Çalışacak emin ol! / Elbet bir gün ona da / Açılacak nurlu yol" (S.2, s.22)

Bu sözler, bize cemiyetin amaçlarını tekrar hatırlatır. Çünkü cemiyet şehit çocuklarını "yaş, tahsil ve kabiliyet derecelerine göre sanat okullarına, yatılı okullara, çırak olarak iş yerlerine, ticaret ve ziraat okullarına ya da darüleytamlara gönderip aileler yanına geçici evlatlık yerleştirip hatta birçoğunu askeri okullara yerleştirerek şehit yetimlerini babaları gibi asker yetiştirmeyi başarmıştır" (Sarıkaya, 2007: 325). Bu çocuk da ya babası gibi asker olup şehit olarak ya da çok çalışıp başarılı olarak vatanına faydalı bir yurttaş olacaktır.

Şinasi Gündoğdu adında bir çocuk tarafından yazılan "29 Teşrin-i Evvel" şiiri; Millî Mücadelenin büyük emeklerle ve kayıplarla çok zor şartlar altında

kazanıldığıının ve Cumhuriyet Bayramı'nın bir düğün havasında kutlanmasının büyük bir hak olduğunun vurgulandığı bir şiirdir. Şiirde bugün niçin sevinmemiz gerektiği anlatılırken; Türk halkının tarihe şanlı bir hediye bırakan kahramanlar olduğu, toprağımızda, bayrağımızda şehitlerimizin kurumayan kanlarının durduğu, mazinin gözyaşlarının bugünün sevinciyle silindiği ve bütün ruhların cumhuriyet kartalının kanatları altında uçtuğu belirtilir. Bu mutlu ve şanlı güne ulaşabilmek için verilen mücadele şu mısralarla betimlenir:

*“O yıllardaki: / Ejderler, sarmıştı sağı solu. / Geçerken bu şanlı yolu
/ Türkün şahlanan yağız atı: / Kurduk bu kâinatı / Kan sızan
zerrelerimizden. / Bu kâinatın yoktur eşi... / Onun güneşi / Bizden /
Bizden doğan inkılâbın kemâlidir. / Göklerin omuzuna sapanan /
Helâlimiz vardır. / Yoktan her şeyi yaratan / İhtilâlimiz vardır...”*
(S.2, s.29). Bağımsızlık mücadelesinde dönüm noktası olan Sakarya Savaşı'na da şiirde şu mısralarla atıf yapılır: *“Yâd edin bugün de
Sakarya'yı. / Şimdi, o yapıyor en şanlı alayı... / Garbın ufkunda bu
akşam, / Sakarya'm / Kıpkızıl akıyor. / Dünkü yaraya, / -O kızıl
hatıraya- / Ediyor bir kızıl çelenk hediye. / Sonra dönüp bugünkü /
Çılgın neşeye / Gülerek bakıyor, / Ve ebediyete / Bu gülerek
akıyor!..”* (S.2, s.29).

Bu anlamda dergide Sakarya için yazılmış bir şiir de göze çarpar. “Sakarya” başlığını taşıyan bu şiir, Elif Sin rumuzuyla yazılmıştır. Şiirde şanlı Sakarya Zaferi anlatılır. Sakarya'nın *“bu sahiller: “Yirmi üç gün sahilleri. / Bu sahiller, kızıl düğün sahilleri. / Düşmanlara ölüm, sükûn” sahilleri.. / Onun adı: Türk yurdunda Türk Sakarya...”* (S.8, s.29) mısralarıyla betimlenmesi, savaşın geceli gündüzlü yirmi iki gün sürmesine atıf yapılarak Türkün düşmana aman vermemesini ve gücünü göstermesi bakımından önemlidir.

Çocuklara Türklük bilincini aşlamayı amaçlayan dergide, Türk askerine, Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşlarına sevgi, saygı ve minnet duygularını pekiştirmek ve kazanılan zaferlerin önemini vurgulamak amacıyla yayınlanan bir diğer şiir de “Gazi” şiiridir. “*Babamızı, annemizi, / Bizi, sizi, dizi dizi, / Tutup kesmek istemişler, / Ah ne işler! Ah ne işler! / Hemen büyük Gazi Paşa / Düşmanı boğmuş denizde, / Kurtulmuşuz hepimiz de.. / Böyle geldik biz bu yaşa / Yaşa koca Gazi Paşa!*” (S.3, s.10) mısralarından oluşan şiirde, Atatürk’ün topraklarımızı düşman işgalinden kurtarıp Türk milletine bağımsızlık ve egemenlik hediye etmesinden ötürü Türk çocuğunun ona duyduğu sevgi ve şükran anlatılır.

Bağımsızlık ve milli mücadele kapsamında ele aldığımız son şiir “23 Nisan” şiiridir. Cumhuriyet döneminin çocuk politikası çerçevesinde Himaye-i Etfal Cemiyeti’nin çocuklar için yaptığı çalışmalar ve girişimler neticesinde meclisin açıldığı tarih olan 23 Nisan, her yıl çocuk bayramı olarak kutlanmaya başlanır. Dergi her yıl 23 Nisan haftasına özel sayılar yayımlar ve 23 Nisan Çocuk Bayramı büyük coşkuyla kutlanır. 23 Nisan’ın taşıdığı anlam ve önemi farklı bir açıdan göstermesi bakımından yirmi birinci sayıdaki “23 Nisan” başlıklı şiir büyük bir önem taşır. Mustafa Doğan tarafından yazılan şiir şu şekildedir:

*“Şu boynu bükülmüş hasta öksüzün / Gülecek arkadaş bugün
ancak yüzü / Dinecek hürriyetimin göz yaşı bugün / Gülecek bugün
ancak bahtın öksüzü. / Bin acıklı hatıra taşıyor gönlü / Kalbinde
babasızlık derdi gömülü / İncitme sakın kardeş bu hasta gülü /
Evde elbet en hoş en güzel çiçektir. / Dinle aziz Türk oğlu dinle gel
şunu / Esirgeme öksüzden üç beş kuruşu / Atacak evde bugün yaslı
duruşunu / Bu öksüz de elbet bugün gülecektir” (S.2 s.20).*

Şiiri önemli kılan, bugünün öksüz ve yetim çocuklarının yüzünün güldüğü gün olmasıdır. Bu çocuklar için 23 Nisan bayramı, şehit babalarına özlem

duymalarına, anasız ve babasızlığın acısını hissetmelerine rağmen azıcık olsun gülümsedikleri, mutlu olabildikleri bir gündür. Bu mutluluğu sağlayan asıl kişiler ise Türk halkıdır. Türk halkının bayram günü bu kimsesiz çocuklara yapacağı yardımlar, onların sağlık, eğitim gibi birçok ihtiyacının karşılanması açısından büyük önem taşır. Dergi tarafından da bu çocuklar için yardım çağrısı en fazla 23 Nisan'da yapılır. 23 Nisan'a özel olarak çıkarılan sayılarda yazarlar da yardım çağrısında bulunur. Örneğin; Süleyman Nazif bir yazısında *“Unutmayınız! Unutmayınız ki babaları sizi kurtarmak için mazide meydana atıldılar... Öldüler, öldüler ve kurtardılar. Kendileri de evladınızı kurtarmak için müstakbelde iktiza ederse tıpkı babaları gibi ateşe atılacaklar ve belki yine onlar gibi ölecekler!”* diyerek herkesin elinden geldiği kadar bu çocuklara sahip çıkması gerektiğini vurgular (Süleyman Nazif, 1927: 22). 23 Nisan Bayramı için yazılan birçok şiir içerisinde özellikle bu şiirde şehit çocuklarından da bahsedilmesi, onların bu kutlu gündeki duygularını, kimsesizliklerini vurgulaması ve Türk halkını yapacakları yardımlarla bu çocuklara sahip çıkmak için birlik ve beraberliğe çağırması bakımından önemli bir şiirdir.

Bu şiirler, çocuklara vatan bilincini aşlamak için doğrudan Kurtuluş Savaşı'na, Millî Mücadele'ye, vatan uğrunda dökülen kanlara ve şehitlerimize atıf yaparak çocuklarda bir tarih bilinci oluşmasını amaçlar. Bu bakımdan şiirlerde vatan, bayrak, milli bayram, milli önder ve kahramanlar üzerinden çocuklarda toplumsal kimlik kurma çabası açıktır.

Çocuklarda milli bir kimlik oluşturabilmek için dergide yer verilen şiirlerin bir kısmı da Türklük kavramıyla ilgilidir. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte Türklük, milleti oluşturmada birleştirici en önemli unsur olmuştur. Bu kapsamda dergide dönemin çocuk siyaseti *“inkılâp Türkiye'si sürat ve şiddetle bir çocuk siyasetine ihtiyaç duymaktadır. Toprağın sınırlı, istikbalin sınırsız hudutlarında, memleketin güvenliği ancak bu siyasetle ebedîleşebilir. Türk Devleti'nin aslı ve asıl adı Türk*

çocuğudur” (Zengin Taş, 2023: 463) sözleriyle özetlenirken milliyetçilik çerçevesinde ulusal kimliğin çocuklarda oluşturulabilmesi için Türklük kavramı odak noktaya alınarak Türklük idealine bağlı Türk çocukları yetiştirmek hedeflenir. Bu hedef doğrultusunda dergide Türklüğün ve Türk çocuğunun özelliklerinin vurgulandığı dört şiir tespit edilmiştir. Bu şiirlerden ilki “Adım Ne?” şiiridir. Şairi belirtilmeyen şiirde bir çocuğun kimlik ve benlik sorgulaması söz konusudur. Çocuk, annesine “*Söyle bana kuzum anne! / Asıl benim adım ne?*” (S.3, s.23) diye sorarken ona verilen isimden bahsetmediğini, asıl kimliğini sorguladığını ifade etmek ister. Şiirin sonunda da soruyu “*benim adım gayet büyük! / Benim adım: Türktür, Türk!*” mısralarıyla kendisi cevaplar (S.3, s.23). Şiirde çocuğun Türk adını gayet büyük olarak nitelendirmesiyle, “*(...) tarihe, atalarının zaferleri dolayısıyla geçmiş ile gururlanma anlamı yüklenmiş*” çocukların milli kimliklerine duydukları güven ortaya konmuştur (Alabaş, 2014: 423). Böylece şiirde çocukların Türklüğüyle övünmelerinin yanı sıra onlara vatanına sadakat, geçmişe de vefa ve minnet duyguları kazandırılmak istenmiştir.

“Türk” başlığını taşıyan diğer bir şiirde de yine Türk adının büyüklüğünden bahsedilir. Şiirde geçen “*Türk, insanlık demektir, / Kahramanlık demektir, / Çalışkanlık demektir, / Türk büyüktür, ben Türküm. / Türk, zorluğa aldırılmaz, / Haksız yere saldırmaz, / Hakareti kaldırmaz, / Türk büyüktür, ben Türküm*” (S. 3, s. 30) mısralarıyla ulusal kimlik olarak Türklük kavramı “*daha çok askerlik, savaşıklık, cesaret ve kahramanlık ekseninde tanımlanmaya çalışıl[ır]*” (Alabaş, 2014: 334). Bununla birlikte Türk olmanın; çalışarak vazifelerini yerine getirmek, haksızlığın karşısında durarak iyilik ve dostluğun yanında olmak anlamlarını taşıdığı vurgulanır.

“Anadolu” isimli şiirde Türklük; güç, doğruluk ve çalışkanlıkla açıklanır. Özellikle “*Türk çocuğu küçük yaştan / Ekmeğini söker taştan, / Kurtulmuştur yeni baştan /*

Anadolu, Anadolu.. / Çalışmanın vardır tadı / Tenbelliğe alışmadı / Türk cennetinin bir adı: / Anadolu, Anadolu..” (S.4, s.30) mısralarıyla hem Türk milletinin çalışkanlığı hem de Türk vatani Anadolu’nun bir cennet güzelliğinde olduğu vurgulanır. Şiirin özünde verilmek istenen mesaj ise Türk çocuklarının sahip olması istenen özelliklerdir. Türk çocuğunun güçlü; doğruluk, çalışkanlık gibi erdemlere sahip olabilmesi içinse vazifelerine bağlı olarak çok çalışması, her zaman, her yerde doğruluktan ayrılmaması gerekir.

“Türk Kızı” isimli şiir, bir Türk kızının sahip olması gereken özellikleri betimlemesi bakımından önemli bir şiirdir. *Kilis Gazetesi* sahibi Ragıp Bey’in kızı İsmet Hanım tarafından yazıldığı belirtilen şiir şöyledir:

*“Türk milletim Türkiye’dir cennetim / Türk kızımı okur oynar
gezerim / Güzelliği milletimde sezerim / Bu vatandan iyi cennet
bulamam / Yabancıya ben cariye olamam / Vatanımda hanım
hanım yaşarım / Azmim ile her müşkülü aşarım / Ben çalışır ben
kazanır ben yerim / Hakkım alır borcumu da veririm /
Namusumdur faziletim kuvvetim / Türk milletim Türkiye’dir
cennetim”* (S. 22, s. 25)

Cumhuriyet yönetimi, ideal çocuğun yetişmesi için ideal bir kadın/anne tipi belirler. Bu ideal anne tipine ulaşılabilmesi için Türk kızlarının eğitilmiş ve bilgili yetişmesi büyük önem arz eder. Atatürk bu önemi “kadınlarımızın genel iş ortamında üstlendikleri hisselerden başka kendileri için en önemli en hayırlı en erdemli bir görevleri de iyi ana olmaktır. Bunun için kadınların erkeklerden daha çok aydın daha çok ilerici daha çok bilgili olmaları gerekir” sözleriyle ifade eder (Arı, 1991: 257-258). Şiirde Türk kızının okuması, özgür ruhlu ve azimli olması, çalışıp kendi parasını kazanması, hakkına sahip çıkması, güçlü ve erdemli olması anlatılırken aslında geleceğin Türk kadınının ve annesinin taşıması gereken özellikler vurgulanmak istenir. Dolayısıyla Türk kızının/kadınının Türk

vatandaşlığı idealinin ilk ve öncelikli halkası olduğunu, ideal çocuğun inşasında da baş aktörlerden biri olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim cumhuriyetin yetiştirmek istediği ideal insan tipinde kızlar/kadınlar *“kültürün biyolojik taşıyıcısı”* olarak büyük önem taşır (Şirin, 2013: 1282).

Cumhuriyetin çocuk politikasında, çocuklarda millî şuurun oluşturulabilmesi için onlara büyük önem verilmesi gerektiği vurgulanır. Bu bakımdan geleneksel çocuk ve çocuk yetiştirme anlayışının aksine çocuğun bir toplumdaki en kıymetli unsur olduğu belirtilerek çocuğun hak ettiği kıymeti gerek toplumdan gerekse aileden görmesi üzerinde özellikle durulur. Çocuk kıymetli bir varlık olarak görülüp yetiştirilirse millî unsurları benimsemesi ve ideal bir Türk yurttaşı olabilmesi mümkündür. Bu kapsamda dergide iki şiir tespit edilmiştir: Bunlar *“Çocuk”* ve *“En Büyük Vazife”* başlıklı şiirlerdir.

Derginin 7. sayısında Azat Ulvi imzasıyla yer alan *“Çocuk”* isimli şiir, cumhuriyet yönetiminin çocuğa yönelik neredeyse tüm politikalarına atıf yapması bakımından önemlidir. İdeal yurttaşa ulaşmanın yolunun ideal çocuğu yetiştirmekle olacağını bilen ve tüm politikalarını bu yönde gerçekleştiren cumhuriyet yönetimi, çocuğun doğumundan, bakımına; eğitiminden sağlığına kadar her bakımdan doğru yetiştirilmesini hedeflemiştir. Şiirde bu politikaları tek tek bulmak mümkündür. Şiirin; *“Çocuk ezelden gelir, / Ebediyettir yolu; / En aziz bir benliktir / Kabiliyetle dolu / Geçmişler hep cismini / Topraklara saldılar; / Lakin duygu ve ruhla / Yavrularda kaldılar”* (S.7, s.39) şeklindeki mısraları; toprak olan her canın duygu ve ruhuyla çocuklarda var olduğu, benliğinin, yeteneklerinin atalarından aktarıldığı mesajını verir. Şiirin sonraki bölümünde geçen *“çocuk maziden gelen / Atalardan kabile”* mısraları da bu düşünceyi destekler. Her Türk çocuğu da ölen ya da şehit olan atalarının kanını, ruhunu ve benliğini taşıyarak dünyaya gelir. Şiirde geçen *“Çocuk vatan bağında / Nazik, körpe bir filiz; / Çocuk bizden âtiye, / Hayatlı berâyız. / Ebedîlik isterse /*

Çocuklarda yaşarız, / Nesil nesil gideriz / Asırları aşarız” mısralarıyla bugünün çocuğunun yarının yetişkini olmasına atıf yapılır (S.7, s.39). Şiir, yarının “*çağın gereksinimlerine uygun, vatandaşlık bilincine sahip, milli ve evrensel düzeyde değerlerle donanmış*” (Bozkurt, Geylani, 2022: 181) yurttaşına ulaşabilmek için körpe bir filiz olan çocuklara sevgi, şefkat ve ihtimam gösterilmesi ve bu filizlerin doğru şekillendirilmesi gerektiği mesajını taşır. Şiirde çocuğun kıymetini ortaya koyması bakımından “*Aile bir mihrapsa / Çocuk bence bir mabud*” mısraları da önemlidir (S.7, s.39). Burada ailenin çocuk yetiştirme biçimine bir gönderme yapılmakla birlikte çocuğun aile içerisinde en önemli unsur olduğu vurgulanır. Nitekim geleceği teminat altına almanın ilk yolu çocuğa değer vermekten geçer. Şiirin “*her gün artmak, çoğalmak / Türke en kutsî mal*” mısraları, cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda görülen nüfus sorununa bir göndermedir. Savaş sonrasında ekonomik, sosyal ve kültürel yetersizliğin olduğu, nüfusun azaldığı, salgın hastalık ve çocuk ölümlerinin önüne geçilememesine bir atıf söz konusudur. Dergide bu konuyla ilgili birçok makale de yayımlanır. Nüfus artışını sağlayabilmek için çok doğum az ölüm politikasının izlenmesi gerektiğine yönelik öneriler yapılır. Çocuk ölümlerinin azaltılabilmesi için çocuk bakım ve beslenmesine yönelik birçok yazıya yer verilir. Çocuk sağlığıyla ilgili bilgiler aktarılır. Cumhuriyetin geleceği olan çocukların fiziksel, zihinsel ve ruhsal olarak sağlıklı yetişmeleri büyük önem taşıdığı için Türkün en kutsî görevi çoğalmaktır. Bu nüfus artış politikasına teşvik sağlayabilmek için Şiir ve makalelerin yanı sıra dergide “gürbüz Türk çocuğu” imgesi oluşturularak müsabakalar düzenlenir. “*Gürbüz çocuk politikalarının en önemli yansıması Gürbüz Çocuk müsabakalarıdır. Düzenlenmeye başlanan müsabakalarda yaş kategorilerine göre en gürbüz çocuk seçilmekte, böylelikle gürbüz çocuk yetiştirmeye özendirmelele ile çocuk bakımına herkesin ihtimam göstermesi sağlanmaya çalışılır*” (Öztürk, Emiroğlu, 2022: 574). Görülüyor ki sağlıklı çocuk yetiştirme politikası, güçlü ve sağlam bir Türk milletini oluşturmak bakımından dönemin en

önemli millî politikasıdır. Şiirin son bölümünde yer alan *“İstikbaldir çocuklar.. / Çocuk cihan demektir, / Halksız vatan bir mezar / Çocuk vatan demektir!”* mısraları da bu düşünceyi destekler niteliktedir. Şiirin diğer mısralarında bahsedilen makinenin şen seslerinin kulakları boğması, yurdumuzdan yoksulluğun kovulması ve nüfusun kırk milyon Türk’e ulaşması temennileri sağlıklı yetişen çocukların çalışkan ve üretken olmalarını işaret eder. Şiirde tasvir edilen Türk çocuğu millî ve vatanî bir sorumluluk olarak vazifelerine bağlı olmalı, çalışmalı, üretmeli ve ülkeyi kalkındırmalıdır. Şehitlik ve şehit çocuklarının önemine bu şiirde de değinilir. *“Şehitlerin yerini / Vazifedir doldurmak.. / Korunmayı istemek / Öksüzlere birer hak”* mısraları vatan için canını feda edenlerin yerine Türk askerlerinin yetiştirilmesi ve şehit çocuklarına millet olarak sahip çıkılması gerektiğini vurgulaması bakımından önemlidir.

Derginin 9. sayısında yer alan Halide Nusret imzalı “En Büyük Vazife” başlıklı şiirde de çocuklara ihtimam ve şefkat gösterilmesi vurgulanır. Dergide çocuk yetiştirmeye yönelik yayımlanan yazılar da incelendiğinde, çocuklara verilen önemin, çocukluk anlayışının, geleneksel çocuk yetiştirme usullerinin bir sorun olarak görüldüğü anlaşılır. Özellikle *“çocuk yetiştirme şekillerinde ülkede uygulanan ‘sert davranma, çocuğu kendi haline bırakma ve eğlenceyi yasaklama’ anlayışının yanlışlığı üzerinde durulur”* (Alabaş, 2014: 80). Bu şiirde de *“Çocukları sev, onlara hizmet et: / Kemal, Hamit ve Fikret / Çocuktlar dün. / Bugün / Tarihte bir altın sayfadırlar...”* (S.9, s.28) mısralarıyla vurgulanmak istenen şey, budur. Şiirin diğer mısralarında geçen *“Çocukların karşısında hürmetle eğil: / Her küçük kız bir annedir / Ve her erkek / Yarının çok şerefli bir askeri! / Hep onların arasında yetişecek / İstikbâlin İsmetleri, Fevzileri, Kemalleri!...”* (S.9, s.28) ifadeleri de geleceğin aziz Türk milletini yaratacak olanların bugünün çocukları olduğu, kiminin şerefli bir Türk askeri kiminin tüm fedakârlığıyla evlatlarını yetiştirecek bir anne ve hepsinin Türk milletini geleceğe taşıyacak ahlâklı, namuslu ve çalışkan birer Türk vatandaşı olacağı belirtilerek

çocuklara sevgi ve hürmet gösterilmesi gereği üzerinde durulur. Şiirde üzerinde durulan diğeri bir konu da şehit çocuklarına, yetim ve öksüzlere Türk milleti olarak sahip çıkılmasıdır.

Cumhuriyetin uluslaşma, ulusal kimlik oluşturma politikalarının önemli adımlarından biri de Harf İnkılâbı ile dilde sadeleşme çabalarıdır. Bu konuda yapılan çalışmalara çocuk dergilerinde de yer verilerek çocukların “*dil konusunda bilinç kazanmalarının, ulusallaşma yönündeki çabaların temellerinden birini oluşturduğu, bu nedenle çocuk dergilerini okuyan çocuklara dergiler aracılığıyla dilin en doğru şekliyle öğretilmesi de hedeflenmiştir*” (Aktaran: Başboğa, 2018: 348). Bu çerçevede derginin 23. sayısında yer alan “Küçük Mekteplinin Elif Ba’dan Şikâyeti” başlıklı şiir önemlidir. Turgut imzasıyla yayımlanan şiir bir çocuk ağzından yazılmıştır. Şiirde dönemin politikası net olarak göze çarpar. Önemine binaen şiirin tamamı şu şekildedir:

Bu elif ba bey baba, / Neden zor ki acaba? / Ana baba kız kardeş, /
Yazılsa da pek yavaş, / Hürriyetle istiklâl / Yazılması bir mahal. / İki
harfi üç olur, / Bazen üçü hiç olur. / İşte sana bir imlâ, / “alem”
değil mi â’lâ, / Hem bilgi, hem de sancak, / Bunu kim anlayacak? /
Dün gördük bir elif be, / Yazı değil bir bebe. / Bııcı bııcı söylüyor. /
İnsan birden belliyor. / Girecekse mektebe / Bir yıl sonra alfabe, /
Bizi eski yazıdan / Affetmeli kumandan. / Bu kargacık burgacık, /
Pek boşuna bir sene / Değil mi söyle anne. (S. 23, s.20)

Şiirden Harf İnkılâbı’nın henüz gerçekleşmediği anlaşılır. Fakat çocuğun eski harflerin zor olduğunu ifade edebilmesi için yeni harflerle karşılaşmış ya da yeni harflerden haberdar olması gerekir. Dolayısıyla yeni harflerin kullanılmaya ve öğretilmeye başlandığı bir hazırlık sürecinden geçildiği düşünülebilir. Yeni harflerle okuma ve yazmanın kolaylığından ötürü çocuk, “Kumandan” dediği Mustafa Kemal Atatürk’ten yeni harflerin kabulünü ilan etmesini ister.

Cumhuriyet çocuğunun harf inkılâbını desteklemesi, olması istenen hatta gereken bir durumdur. Millet olabilmenin önemli parçalarından biri de millî bir dilin oluşturulabilmesidir. Ulusal kimlik inşası bakımından

“Cumhuriyet dönemi millet tanımlamalarının ve ulusçuluğun önemli bileşenlerinden biri olarak kabul edilen dilin, ulusun tüm üyeleri tarafından benimsenmesi ve kullanılması, ulus inşa sürecinin önemli aşamalarından biri olarak görülmüştür. Zira kurulmak istenen ulus-devletin yurttaşları arasındaki en güçlü bağın dil, duygu ve fikir birliği olduğu vurgulan[mıştır]” (Başboğa, 2018: 349).

Dergideki “Yeni Rakamları Öğrendim” şiirinin de aynı çizgide olduğu görülmektedir. Derginin 23. sayısında Afacan imzasıyla yayınlanan şiirde yeni rakamların eski rakamlara göre daha kolay öğrenildiği ve yazıldığı vurgulanır. Bu tarz şiirlerle cumhuriyet dönemi inkılâplarının çocuklar tarafından benimsenmesi ve Türk milliyetçiliğinin, ulusçuluğun ve laik kimliğin pekiştirilmesi hedeflenmektedir.

Cumhuriyet yönetiminin milliyetçilik ve ulusçuluk kavramları etrafında yeni bir yurttaşlık modeli oluşturma çabası, çocuğun ve çocukluğun politik olarak inşa edilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Devletin, “*politik söylemini çocuk üzerine yansıtarak ‘ideal vatandaş’ yaratmayı, böylelikle ulusal bilince ve talep edilen ideolojik kimliğe sahip, ekonomik aygıtları belirlenen ideolojide kullanan, kolektif bilince ve devlete sadık bireyler yaratma çabası*” incelenen tüm şiirlerde açık bir şekilde görülmektedir (Sel, 2016: 32). Dolayısıyla şiirler, dönem politikası olarak çocukta politik kimlik oluşturma çabasıyla paralellik gösterir.

3. EĞİTİM BAĞLAMINDA İDEAL ÇOCUK TİPİNDEN İDEAL EBEVEYN TİPİNE

Çocukluğun inşasında devlet ideolojisinin ve politik unsurların en fazla yer aldığı alanın eğitim olduğunu söylemek mümkündür. Eğitim, her ne kadar pedagojik bağlamda psikolojik ve felsefi bir çerçevede ele alınan bir kavram olsa da eğitimin politik hedefler doğrultusunda daha çok; sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel boyutlarda yorumlandığı açıktır. Bu, toplumsal yapılanmanın en önemli parçası olan eğitimin, sosyal yapılar içerisindeki tüm oluşumlardan belli oranlarda etkilendiğinin de bir göstergesidir. Bu bakımdan eğitim, *“ekonomik faktörlerden siyasî değişimlere kültürel dönüşümlerden ideolojik söylem farklılaşmasına kadar geniş bir yelpazede kendine yer edinmiş; bu yönüyle tüm dönemlerde gelişim ve değişim süreçlerinde kilit rol oynamıştır”* tespiti yapmaktır (Bozkurt, Geylani, 2022: 175).

Cumhuriyet döneminde yetiştirilmek istenen “ideal çocuk” için oluşturulan yeni eğitim sisteminde; çocuklara sosyal ve siyasal düzenin temel değerlerini ve anlam dünyasını öğretmek amaçlanır. Bu amaç eğitim anlayışının politik temellere dayanmasına neden olur. Dolayısıyla her uygulama devlet denetimi altında gerçekleştirilir. *“Bu süreç içerisinde politik eğitimin sınırlarını kendi ideolojisi ve amaçları doğrultusunda çizen devlet; çocuğun hangi politik düşünce, kavram ve inanca sahip olması gerektiğini kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirerek eğitim sürecini denetim altında tutar”* (Sel, 2016, 20). Bu kapsamda devlet, kendi ideolojik sistemini sağlam bir zeminde geliştirmek amacıyla ideolojik ve politik anlayışına uygun norm ve değerleri çocuğa eğitim yoluyla aktarır. Bu sistemin sağlam bir şekilde ilerleyebilmesi için okul ve aile kavramları üzerinde çalışılır. Cumhuriyetin idealize ettiği aile *“sağlam, sakin, nizami, samimiyeti, iş güç sevgisi, düzgünlük, çocukta iyi bir kalp, işe rağbet ve sadelik hasletlerini”* oluşturabilecek bir aile olarak betimlenir (Başboğa, 2018: 230). Okul ise çocuğa verilen eğitim sürecinde “sadece devletin varlığını

sürdürmesinin veya denetiminin bir teminatı değil, aynı zamanda politik kimliğin oluşumunu da sağlayan bir unsurdur” (Sel, 2016: 29).

Okul ve ailenin çocuğun inşasında taşıdığı önemin halka anlatılması ve herkesin bu konuda bilgilenmesi için Himaye-i Etfâl Cemiyeti büyük bir çaba harcar. Bunun için *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisinde temizliğinden terbiyesine, giyim kuşamından sağlığına kadar hem çocukların hem de ebeveynlerin eğitilmesi için birçok bilimsel ve edebî metne yer verilir. Derginin incelediğimiz sayıları içerisinde bu kapsamda yirmi üç adet şiir tespit edilmiştir. Bu şiirler, bütünlük sağlamak adına kendi içerisinde ebeveynlerin eğitime, çocukların öz-bakım becerilerine, benlik, sorumluluk algılarına ve eğitimlerine yönelik şiirler olarak tasnif edilmiştir.

Anne ve babaların çocuğun eğitiminde oynadıkları büyük rol gereği, çocuklara verecekleri tüm eğitim ve terbiyenin sevgi, şefkat ve hoş görüye dayanması gerektiği mesajını veren şiirlerden ilki “Anneler” başlığını taşır. Derginin 3. sayısında yer alan şiirde annelerin çocuklarına iyi bakması ve çocuğunu hastalıklara karşı koruması gerektiği vurgulanır. Özellikle şiirin ikinci kıtasında geçen “*Temizlik birinci şart / İkincisi ihtimam / Üçüncüsü de şefkat / Böyle olur sıhhat tam*” mısraları sağlıklı bir çocuk yetiştirmenin dayandığı üç temel unsuru belirtmesi bakımından önemlidir (S.3, s. 24). Şiire göre temizliğine dikkat edildiği ve ona temiz olmak öğretildiği, ihtiyaçlarına karşı özen ve hassasiyet gösterildiği ve bu ikisi sevgi, şefkat çerçevesinde yapıldığı takdirde fiziksel, zihinsel ve ruhsal anlamda sağlıklı bir çocuk yetiştirilebilir.

Derginin 3. sayısında yayımlanan “Bebeler” başlıklı şiirde de anne-babalara önemli bir tavsiyede bulunulur: “*Çocuklara katıyyen / Çatmayın kaşınızı! / Döğersiniz gün gelir / Siz kendi başınızı. / Aile ocağında / Çocuk körpe fidandır. / Mini mini çağında / İstikbaldir, vatandır*” (S.3, s. 27). Bu mısralarla çocuğun vatanın istikbâli olduğu ve onları yetiştirirken kötü söz ve davranışlarından uzak

durulması gerektiği belirtilir. Bu bakımdan Şiirde aslında geleneksel çocuk yetiştirme yöntemlerine de bir gönderme yapıldığını söylemek mümkündür. Geleneksel yöntemlerde çocuğın terbiyesinde ve disipline edilmesinde dayağın ön planda olduğu bilinmektedir. Bu gelenekle yetişmiş olan anne-babalar, Cumhuriyet çocuğunun her açıdan sağlıklı ve erdemli yetiştirilmesi için özellikle uyarılır. Bu konuya büyük önem veren Himâye-i Etfâl Cemiyeti, dergide bu konuyla ilgili birçok makale yayımlar. Ailelerin çocuklarına karşı her zaman sevgi, muhabbet, Şefkat ve hoşgörüsünü koruması; terbiye ve disiplini korku duygusu çerçevesinde değil; sevgi ve Şefkat duyguları çerçevesinde sağlamaları gerektiği vurgulanır. Bu makalelerden birinde Selim Sırrı (Tarcan) çocuğın eğitim ve terbiyesi hususunda dayak ve Őefkate dair Őunları söyler:

“Disiplin, muallim ve mürebbilerin çocukları adam etmek için okuturken, terbiye ederken kullandığı vasıtaadır. Bu vasıta mürebbilerin kendilerinin aldıkları terbiye ile mütenasiptir. Bazı mürebbiler yetiştirmesini üzerine aldıkları çocukları dayakla, bazıları sözle, bazıları taltifle adam ettiklerini iddia ederler. Bazı kimseler dayağın cennetten çıktığına, dayaksız çocukların yola glemeyeceğine kanidirler. Bazıları ise dayağın çok muzır olduğuna, hayvanların bile dayakla yola getirilemeyeceğine, çocuk terbiyesinde en müessir vasıtanın söz olduğuna iman ederler. İşte sizlere tahlil etmek arzusunda olduğum mesele budur. Terbiyede hem vakarlı hem de munis olmanın yolu bilinmeli. Disiplin, korkuya değil, sevgiye istinat etmeli. Çocuk, mürebbinin samimi bir dost, hayırhahlı bir baba veya Şefkatli bir anne olduğuna inanmalı. İlim ve terbiye tehditle dayakla değil, Şefkat ve muhabbetle öğretilir. Şiddetle, ceza ile elde edilecek her netice sunidir, muvakkattir, devamsızdır” (Sırrı, 1930: 4-5)

Çocukların eğitiminde dayak, küslük gibi olumsuz davranışların olmaması gerektiğini anlatan bir diğer şiir A. Yıldırım imzalı “Vatan Yavrularımız” şiiridir. Şiirde bu toprakların çok zor şartlar altında kazanıldığı, o günlerde çocukların açlıktan, sefaletten eziyet çektikleri hatta hastalanıp öldükleri hatırlatılarak çocukların Türkiye’nin refahı ve geleceği olduğu ve sevilerek büyütülmesi gerektiği vurgulanır.

Şiir şu mısralarla son bulur: “Öyleyse vatandaş! Evladını sev, sarıl, / Ne ağlatma döğerek, ne küstür ve ne darıl! / Çünkü, onlar vatanın; en hakiki uzvudur, / Yükselt, büyüt onları: işte emel hep budur, / Vatan çocuk demektir, “çocuk da bir vatandır” / Dinleyerek sözümü, düşmanları utandır” (S.5, s. 25). Cumhuriyet çocuktur, çocuk cumhuriyettir, politikasının vurgulandığı şiirde; cumhuriyet çocuğunun sevgi, saygı, şefkat gibi duyguları öğrenerek adalet, merhamet, dürüstlük, yardımseverlik gibi erdemlere sahip bir vatandaş ve ebeveyn olabilmesinin ailesinin ona vereceği koşulsuz sevgi ve şefkatle mümkün olabileceği mesajının verilmeye çalışıldığı açıktır.

Derginin 4. sayısında Ömer T. Ay imzasıyla yayımlanan “Ana Mektebi” şiirinde de küçük kuşlara benzetilen çocukların doğayla iç içe büyümelerinin önemi belirtilir. Doğada ellerinde sepetleriyle gezip dolaşan çocuklar eve vardıklarında anneleri tarafından sevgi ve şefkatle karşılanırlar. Bu durumu şair son dizede “O anneler ne bahtiyar!..” (S.4, s. 30) sözleriyle ifade eder ki bu önemli bir detaydır. Annenin çocuğuna gösterdiği sevgi ve şefkatin çocuktaki yansımalarının mutluluk, neşe ve öz güven şeklinde somut olarak görülmesi annenin çocuğunu yetiştirirken doğru yolda olduğunu işaret etmesi bakımından önemlidir. Derginin 9. sayısındaki Şükûfe Nihal’e ait olan “Günay’ın Şiiri” başlıklı şiir de küçük bir çocuk olan Günay’la annesinin sabah yatak keyfi yaparken ki hoş ve sevgi dolu diyaloglarını içeren sıcak bir şiirdir. Yoğun bir sevgi duygusu taşıyan şiir,

annelere çocuklarına duyduğu sevgiyi, her an, her durumda ufak oyunlarla bile gösterebileceklerini ifade etmesi bakımından önemlidir.

Bir çocuğun hayatında annenin varlığı her bakımdan önemlidir. Anne, bir çocuk için hem sevgi veren hem besleyen hem de onu koruyup kollayan bir varlıktır. Fakat çocuk, annesinin hayatındaki bu yerini ve önemini büyürken fark edemez. Yetişkinliğe eriştiği vakit sahip olduğu değerler, ona annesinin hayatındaki önemini hatırlatan kıymetli unsurlar olur. Bu kapsamda derginin 20. sayısında Emineddin tarafından Victor Hugo'dan çevrildiği belirtilen "Anne" başlıklı şiir önemlidir. Şiir, anne olmanın ne demek olduğunu anlatır. Şiirin tamamı şu şekildedir:

Bir valide olmak ne demektir, bilir misiniz?.. / Tasavvur ediniz ki,
yeni doğmuş bir küçük çocuksunuz / Çıplak, aç ve bil'aç, calib-i
merhamet, her şeyden / Bi-haber, zayıf, dünyada yapıyalınız...
"sinek"den de / Aciz... / Sizi -yanı başınızda- bir kadın tutuyor: /
Yürüyorsunuz, yürüyor; duruyorsunuz, duruyor; / Ağlıyorsunuz,
güldürüyor... / Bu kadın, sizi konuşmaya alıştıyor, biraz / Geçince
okumak öğretiyor, "neyi sevmek" icab / Ettiğini belletiyor, üşüyen
parmaklarınızı elleri / İçinde ısıtıyor, vücudunuzu bağrına basıyor...
/ Bu kadın, size süt veriyor: / Siz küçüksünüz, kuvvetini, sıhhatini –
üzerinizde / Titreyerek – uğrunuzda feda ediyor; hatta kendi /
İhtiyaçlarını size bezl etmekten zevk alıyor, daima / Hayatını –
yolunuzda – hebâya âmâde bulunuyor; ... / Buna mukabil, siz ona,
sadece diyorsunuz: / -Anne! / O, size – bütün kalbiyle- cevap
veriyor: / -Yavrucuğuuuummm! (S.20, s. 28)

Bu şiirle çocuğun rahme düştüğü andan itibaren bakımından, sağlığından, eğitim ve terbiyesinden sorumlu asıl kişinin anne olduğu, bu bağlamda anneliğin

kutsallığı ortaya konulmaya çalışılır. Annenin çocuğuna koşulsuz sevgi ve şefkat sunduğu da mısralarda açıktır. Şiirin, ideal cumhuriyet çocuğunu yetiştirecek sevgi ve şefkat dolu, hoş görülür anneyi işaret ettiği söylenebilir. Nitekim cumhuriyet dönemi annesi, geleceği teminat altına almak bakımından sadece çocuğunun değil, ulusun da annesidir.

Derginin 21. sayısında Ahmet Hikmet tarafından yazılan “Gürbüz” başlıklı şiir, annesizliğin ve kimsesizliğin acısını anlatması bakımından önemlidir. Bir çocuğun hayatında annenin varlığı ne kadar önemliyse yokluğu da o kadar acı ve zordur. Şiirde babasının öksüz Ayşe’yi küçük yaşta köyün çobanına veriş, ardından babası da vefat edip yetim kalan Ayşe’nin evlendikten beş altı ay sonra kocasının da şehit olup karnında bebeğiyle öksüz, yetim ve dul kalışı anlatılırken asıl vurgu, Ayşe’nin doğum yaptığı sırada vefat ederek oğlunu öksüz bırakmasınadır. Şiirde Ayşe’nin analığa doyamadan öleceğini hissedip oğluna adını verdikten sonra gözlerini hayata kapatışı şu mısralarla anlatılır:

*“Doğurmuştu nur topunu andıran / Kara saçlı, kara gözlü bir oğlan
/ Öksüz ayşe şimdi öksüz bir ana.. / Toplandılar konu komşu bir
yana / Okşadılar, oynadılar, sevdiler; / “Bu oğlana ne ad koysak?”
dediler. / “Maşallah ne tombalak, ne gürbüz!” / Dedi herkes,
alkışladı, sevindi / Annesinin gözlerinden yaş indi: / Bu yaş penbe
bir inciden güzeldi; / Yüreğinde doğan yeni emeldi: / “Tadamadım
analığın tadını, / Gürbüz, koyun yavrucuğumun adını!” / Dedi,
Ayşe, taş yastığa abandı; / Solgun gözü gülümsedi kapandı...”
(S.21, s.39).*

Öksüz bir çocuk olarak annesizliğin ne demek olduğunu çok iyi bilen Ayşe, şimdi oğlunu öksüz bırakmıştır. Fakat bu oğula sahip çıkacak koca yürekli bir Türk milleti vardır.

Dergide çocukların kazanması gereken öz bakım becerilerine atf yapan şiirlere de yer verilmiştir. Özellikle temizlik ve mevsimine göre giyinerek sağlığın korunması gerektiğine vurgu yapan şiirler ön plandadır. Derginin 2. sayısında yayımlanan “Temizlik” başlıklı şiir, çocukların vücut temizliğine işaret etmesi bakımından önemlidir. Şiirde yataktan kalkar kalkmaz yıkanıp temizlenmek ve bunu âdet hâline getirmek gerektiği vurgulanır. Bu anlatılırken kirlilik de açık bir şekilde yerilir: “Yüzü gözü karışık, / Kire, pasa alışık, / Hem pasaklı yılışık / Çocukları sevemem.. / Ben bu işe gelemem!” (S.2, s.4). Türk çocuğunun temiz, pak ve titiz olması gerektiği ifade edilir. 4. sayıdaki “Parmaklar” başlıklı şiirde de el parmaklarını öğreten bir oyun aracılığıyla ellerin temiz olması gerektiği vurgulanır. Cumhuriyet döneminde savaş sonrası yoksulluk, sefalet ve salgın hastalıklar sonucu çok fazla çocuk ölümünün olması nedeniyle çocuklara temizliğin öğretilmesi için toplumsal bir çaba harcanır. Böylece daha çocukluk yıllarında kazanılan temizlik alışkanlıkları, gelecekte de çocukların gündelik hayat alışkanlıklarının temelini oluşturacaktır. Cumhuriyetin idealize ettiği, temizliğine ve hijyenine önem veren bu çocuklar, gelecekte salgın hastalıklara karşı korunaklı ve sağlıklı bir toplumun da temellerini atmış olacaklardır.

Çocukların sağlıklı yetişmesi hususunda mevsimlere ve havaya göre nasıl giyinmeleri gerektiği de bu dönemin önemli konularından biridir. Dergilerde annelere çocuklarını hangi havada nasıl giydirmeleri gerektiğine dair bilgi veren birçok makale yayımlanır. *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisinde de bu konuyla ilgili olarak 14. sayıda Elif. Kef. imzalı “Teşrinlere Dair” başlıklı şiir göze çarpar. Şiirde kışın yaklaştığı, havaların soğuduğu ve rüzgârın çıktığı günlerde çocukların terli terli dışarı çıkmamaları gerektiği aksi takdirde bronşit, nezle ve grip gibi hastalıklara yakalanabilecekleri anlatılır. Şiirde geçen “Paltosuz gezin fakat / Ediniz tere dikkat / Terleyince giyiniz / Herkese lazım sıhhat” mısraları verdiği mesaj bakımından önemlidir (S. 14, s.20). Bu dönemde annelere verilen eğitimlerde kadınların, çocukların giyimi konusunda birçok yanlış uygulama

yaptıkları üzerinde durulur ve bu konuyla ilgili birçok yazı yayımlanır. Başboğa'nın aktardığı üzere; kadınlar çocukları çok kalın ve kat kat giydirdikleri için çocuklar aşırı ısıya maruz kalarak bedeninin soğuğa dayanıksız hâle geldiği ve hastalıklara daha kolay yakalandığı vurgulanır. Böylece çocukların bronşit, zatürre gibi hastalıklara yakalanma riski artar. Annelerin çocukları buldukları ortamın ısısına uygun bir şekilde giydirmeleri gerektiği belirtilir (2018, 104-105). Şiirde paltosuz gezilebileceğinin ifade edilmesi havanın ısıyla paraleldir. Tek kriter terlememeleridir. Terli olmadıkları sürece çocukların kalın giydirilmemesi gerektiği anlatılmak istenir. Çocukların sağlığıyla ilgili bu kadar detaylı yaklaşılmasının sebebi, çocuk bakımı konusunun ailelerle birlikte devletin de sorumluluğunda olmasıyla ilişkilidir. Bu bağlamda dönem politikası olarak, çocuğun sadece doğduğu aileye ait olmadığı aynı zamanda devlete ait olduğu fikrine paralel, çocuk bakımı konusunda ailelerin yaptığı hataların önüne geçmek, olası çocuk ölümlerini engellemek ve toplumu bilinçlendirerek gelecek sağlıklı nesilleri teminat altına almak hedeflenir.

Dergide tespit edilen diğer şiirler; çocukların benlik ve sorumluluk algılarına bir de sahip olmaları gereken birtakım değerlere yöneliktir. Derginin 2. sayısında yer alan "Ben Neyim?" başlıklı şiir, çocuğun varlığını ve kimliğini sorguladığı bir şiirdir. Şiirde çocuk kelebek, arı, kuş ve çiçek olmadığını; küçük bir insan olduğunu söyleyerek varlığının farkına varır. Ardından "*hem aklım var, hem kanım. / Kanım hâlis Türk kanı.. / Bu küçücük insanı / Hadi olsun kocaman, / Görürsünüz o zaman!*" (S.2, s.9) mısralarıyla Türk oluşundan duyduğu gururu ifade ederek bir Türk vatandaşı olarak yetişkin olduğunda güzel işler başaracağına ip ucunu verir. Bunu başarabilmek için elbette Türk çocuğunun sahip olması gereken birtakım sorumluluklar ve değerler söz konusudur. Örneğin derginin 3. sayısındaki "Heves" başlıklı şiirde başarılı olmak için heves ve çabanın olması gerektiği ifade edilir. Sabahın erken saatlerinde okul yoluna düşen bir çocuğun, mektebin yolu yokuş ve taşlı olduğu için Allah'tan kanat

isteyerek işini kolaylaştırma çabasının anlatıldığı mısralara karşılık babası ona şu sözleri söyler: “*Sordum babama, / (dedi: -Adama / Kanattır heves. / Dünyada herkes / Olur ne derse.) / Ben de çalıştım / Derse alıştım. / Zora alışan, / Derse çalışın / Dinlemez yokuş, / Kendisini bir kuş!*” (S.3, s.5). Baba bu sözlerle çocuğuna; onun kanatlarının heves, azim ve çaba olduğunu; başarmak için heves ettiği, azim ve çaba gösterdiği sürece her zorluğun üstesinden gelebileceğini anlatmak ister. Burada anne-babanın çocuk eğitimindeki rolü de vurgulanmak istenir. Çocuğun kendini bulma sürecinde ailenin çocuğa verdiği destek, çocuğu iyiye ve doğruya yönlendirme gayreti ideal Türk çocuğunun yetişmesindeki en önemli faktörlerden biridir.

4. sayıdaki “Oyunla Ders” başlıklı şiirde çocuklara her şeyin zamanında yapılması gerektiği mesajı verilmek istenir. Şiirde geçen “*Oynamaya alışmalı, / Ders zamanı çalışmalı, / Kalpte ferah, kolda kuvvet / Bunu ister Cumhuriyet*” mısralarıyla öncelikle çocukların oyuna alıştırılması ve onlarla bol bol oyun oynanması gerektiği işaret edilir. (S.4, s. 30). Çünkü Başboğa’nın da belirttiği üzere; oyun her yaştaki çocuk için bir hak ve ihtiyaçtır. Onların beden ve zekâ gelişimleri açısından da gereklidir. Bu bakımdan Türk çocuklarının neşeli, dinamik ve yaratıcı olması isteniyorsa çocuklar ailede ve okulda mutlaka oyun oynamaya, hareket etmeye ve eğlenmeye teşvik edilmelidir” (2018, 150). Bunun yanı sıra şiirde sorumluluk vaktinde görevlerin yerine getirilmesi gerektiği de vurgulanır ve bu, cumhuriyete isnat edilir ki cumhuriyetin idealize ettiği çocuk, oyun vakti oyun oynamalı, sorumluluk vakti sorumluluğunu yerine getirmeli, her şeyi yerinde ve zamanında yapmayı bilmelidir. Görev ve sorumluluk bilincinin işlendiği şiirlerden biri de 23. sayıdaki Emin Recep imzalı “İpek Böceği” şiiridir. Şiirde çocukların konuşmaya ve oyalamaya çalıştıkları bir ipek böceğinin kozasını örüp işini bitirene kadar çocuklarla ilgilenmediği, işini bitirdikten sonra da kapısını kapatıp evine girdiği anlatılır.

Her şeyi vaktinde yapmayı öğrenen ideal çocuğun bir gününün anlatıldığı 4. sayıdaki “Bir Günlük İşim” başlıklı şiir, dikkat çekicidir. Şiirde idealize edilen cumhuriyet çocuğunun sorumluluk bilinci bakımından istenen tüm özelliklere sahip olduğu görülür. Şiirin tamamı şu şekildedir:

Erken yatarım, erken kalkarım; / Bir yumurtayı sütle çalkarım. /
Kızarmış ekmek, biraz da peynir / Aman efendim! Ne güzel yenir..
/ ** / Erken kalkınca, karnım doyunca / Çantaya kitap, kalem
koyunca / İster yaz olsun, ister kara kış / Haydi mektebe! Tıpış da
tıpış! / ** / Elif be te se! Cim dallı köse / Girmiyor artık şimdiki
derse / Şimdi efendim, dersler medeni, / Hoca seviyor gayret
edeni. / ** / Mektepten başka gitmem bir yere / Maşallahım var,
hem kırk bir kere! / Kimse duymasın! Ayda dört akşam / Sinema
payı! Onsuz yapamam. (S.4, s. 29)

Görüldüğü üzere şiirde, çocuğun kalkma saatinden, kahvaltıda ne yiyeceğine; okula istekle gidip çalışmasından boş vaktini değerlendirmesine kadar şablonu çizilmiş bir çocuk tipi söz konudur. Proto-tipi oluşturulmuş bu cumhuriyet çocuğu; beden ve zihin sağlığını korumak için erken yatar, erken kalkar ve beslenmesine çok dikkat eder. Okul, onun gelecekte yurt içinde ve dışında sahip olacağı mevkinin en önemli basamağıdır. Boş zaman ise ruhunu ve bedenini dinlendirmesi gereken vakittir.

İncelenen şiirlerde çocuklarda hak, adalet, iyilik, merhamet, vicdan, iş birliği ve yardımlaşma, doğayı ve toprağı koruma bilincinin oluşturulmaya çalışıldığı da görülür. Örneğin 4. sayıdaki “Haksızlık” başlıklı şiirde bir kedinin civcivi yiyerek hakkı olmayan bir şeyi alması üzerine kediye taş atarak onu yaralayan çocuk, kendisini annesine şöyle açıklar: “-Civcivi kapmasaydı! / Haksızlık yapmasaydı! / Kedinin hakkı fare, / Yoktur başka bir çare. / Köpeğin hakkı kemik, / Koyununki ot, kekik. / Arpa, saman at için. / Kediye piliç niçin? / Haksızlık yapmasaydı! /

Civcivi kapmasaydı" (S.4, s. 29). Şiirde çocuğun adalet ve hak algısının oluştuğu, haksızlıkla karşılaştığı zaman da bunu kabul etmeyeceği açıktır. 9. sayıdaki "Yelkenli Gemi" şiirinde rüzgâr olmadan geminin hantal ve tembel olduğu ifade edilirken hem tembellik yerine hamarat olunması gerektiği hem de bir işi yaparken iş birliği ve yardımlaşmanın önemi anlatılmak istenir. 12. sayıda Kazım Nami imzasıyla yayımlanan "İlk Yıldızlar" şiirinde iyilik ve vicdanın önemi, 9. sayıdaki "Vapur" şiirinde çocukların kurduğu hayallerin masumiyeti, 24. sayıda Turgut imzasıyla yayımlanan "Yaz mı Kış mı?" şiirinde yaz mevsiminin tasviriyle doğanın ve mevsimlerin sunduğu güzelliklerin kıymeti, kış mevsiminin tasviriyle de soğukta kalan kimsesizlere yardım etmenin önemi, 8. sayıdaki "Merdiven" şiirinde yaramazlığın sebep olduğu sonuçlardan ders çıkarılması gerektiği vurgulanır. 21. sayıdaki "İmtihandan Sonra" şiirinde öğretmenlerin yaptığı sözlü sınavların öğrenciye zor geldiği ve çocuğun sorulara verdiği cevabı beğenmeyen öğretmenin kızgınlığı anlatılır. 24. sayıda Emin Recep imzalı "Çıplak Ayaklı Çocuk" şiiri ise doğanın ve vatanın kıymetini anlatması bakımından önemlidir. Şiirde memleketinin yeşilliklerinde ve doğasında özgürce yaşayan bir çocuk, kendi topraklarından ayrılmak zorunda kalmanın verdiği acıyı yanındaki çıplak ayaklı bir çocuğa anlatır ve topraklarının kıymetini bilmesi ve vatani için çalışması gerektiğini şu mısralarla ifade eder: "*Çıplak ayaklı çocuk / Senin bu mavi ufuk. / Yurdun sana muhtaçtır. / Sen olmasan o açtır / Gez, dolaş bu yerleri / Yemyeşil çayırları. / Tat hayatın tadını / Bilmesinler adını. / Lakin bütün çiçekler / Sular, kuşlar, inekler / Bütün kırlar senindir, / Bu yeşillik evindir!*" (S.24, s. 30-31). Çocuk, çıplak ayaklı çocuğu özellikle özgürlüğünü kaybedip başka şehirlere gitmek zorunda kaldığında karşısına çıkabilecek zengin, kibirli ve kötü niyetli insanlara karşı dikkatli olması konusunda ise şöyle uyarır:

"Bir gün yıllardan sonra eğer şehre girersen, / O çıplak ayakları mecbursun örtmeye sen. / Artık sırtını büsbütün kaybedersen / Nerde benim kuşlarım, nerde dağlarım dersin. / İçinde günahların

*kaynadığı şehirler / Seni ey güzel çocuk az vakitte zehirler. /
İşleyen tezgâhların, dönen değirmenlerin / Sedasını duyarsın
uzaktan derin derin” (S.24, s. 30-31).*

Yeni insan tipini inşa etmek isteyen cumhuriyet yönetimi ideal çocuk tipinin yetişeceği aile kurumuna büyük bir önem verir. Aile hem devletin nüfus politikasının hem de çocuğun ideolojik inşasının merkezindedir. Çocuğun ilk terbiye sürecinde ailenin sahip olduğu terbiye anlayışı çocuğun tüm hayatında belirleyici bir öneme sahip olacağı, onun tüm huy ve alışkanlıklarını şekillendireceği için anne-babaların eğitilmesi için birçok düzenleme yapılır. Başboğa'nın da ifade ettiği gibi; bu dönemde inşa edilmek istenen yeni aile, geleneksel toplumun ailesinden farklı olarak çocukların sadece fiziksel ihtiyaçları ve bakımından değil, bir bütün olarak çocuğun fiziksel, ahlakî ve terbiyevî gelişiminden sorumlu tutulur. Çocuğun ilk yaşlarından itibaren başlaması gereken terbiye süreci, ilkokul çağına kadar ailenin denetimi ve gözetimi altında gerçekleştirilmelidir ve bu süreçte çocuk iyi bir evlat, doğru bir insan ve makbul bir vatandaş olarak yetiştirilmelidir (2018: 232). Bu kapsamda *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisi de ebeveyn ve çocuk eğitimine yönelik birçok bilimsel ve edebî metinle söz konusu devlet politikasını destekler. Çocuğun aile hayatında alması gereken terbiyenin sağlam zemine oturması için çocuğa sevgi, şefkat ve hoş görüyle yaklaşılması, sözel ya da fiziksel şiddetten kaçınılması gerektiğine, özellikle annelerin bilinçli, bilgili ve sevgi dolu olmasına yönelik vurgu incelediğimiz şiirlerde de açıktır. Çünkü aile çocuğa ne kadar büyük değer verir, sevgisini koşulsuz sunar ve terbiyesini hoş görü ile şefkat çerçevesinde kazandırır; o kökte yetişen çocuk bir o kadar sağlam, sarsılmaz, değerlerine bağlı bir vatandaş ve ebeveyn olacaktır.

4. SONUÇ

Cumhuriyetin ilanıyla kurulan ulus-devlet yapısının sağlam zeminlere oturtulması ve geleceğe taşınabilmesi için karşısındaki en önemli ve büyük sorun “yeni insan”, “yeni toplum” meselesi olur. Yeni insanın yetişebilmesi için ise yeni bir çocuk tipinin oluşturulması gerekliliği ortaya çıkar. Bu kapsamda yönetim ilk olarak yeni ve modern bir ideal çocuk tipi belirler. Bu ideal cumhuriyet çocuğunun taşınması gereken en önemli özellik devletine, milletine ve cumhuriyete sıkı sıkıya bağlı bir yurttaşlıktır. Bunun için çocukların tarihini, Mustafa Kemal’i ve millî mücadeleyi bilmesi ondaki millî şuurun oluşmasında en önemli kriterdir. Bu çerçevede ortaya konan Türklük bilinci, kahramanlık, vatan sevgisi, dürüstlük, adalet, ahlâk gibi kavramların anlamını ve özünü çocukların idrak edebilmeleri için çocuk dergileri araç olarak kullanılır. Bu dergilerden Himaye-i Etfâl Cemiyeti’nin yayın organı olan *Gürbüz Türk Çocuğu* dergisi, devletin çocuğa verdiği önemi yayımladığı tüm akademik ve edebî metinlerle halka ulaştırmaya çalışır. Dergide akademik yazılarla özellikle ebeveynler ve öğretmenlerin, edebî metinlerle de çocukların eğitimi hedeflenir. İdeal çocuğun yetişmesinde ise en önemli görevin ilk olarak aileye, ailede de anneye düştüğü açıkça ifade edilir. Dolayısıyla annenin çocuğunun eğitim ve bakımını, bu ulusal ideal çerçevesinde sağlaması gerekir. Nitekim çocuğun ailede oluşan bireysel kimliği, kolektif kimliğinin zeminini oluşturur. Çalışmada incelenen şiirlerin tümüne bakıldığında çocuğun fiziksel, zihinsel, ruhsal ve kültürel anlamda sahip olması gereken tüm özelliklerin sıralandığı görülür. Bu özelliklerin içerisinde vatanına ve milletine bağlı, doğruluk, dürüstlük, yardımlaşma, çalışkanlık ve sorumluluk bilincine sahip olmak en önemlileri olmakla birlikte cumhuriyet çocuğu evrensel ahlâkın temel erdemleri olarak da kabul edilebilecek olan vicdan, merhamet, iyilik, adalet, fedakârlık gibi erdemlere de sahip olmalıdır. Buna ek olarak cumhuriyet çocuğunun sadece kendi vatani ve milletine karşı değil, aynı zamanda doğaya, hayvanlara ve evrendeki tüm varlığa karşı sevgi,

şefkat ve saygı duyması beklenir. Aynı zamanda kendisiyle, toplumla ve evrenle barışık, sevgi dolu, neşeli, anlayışlı ve güler yüzlü olarak betimlenir. Şiirlerde ideal çocuğun tüm bu özelliklere sahip olarak ideal bir yurttaş ve ebeveyn olabilmesi için anne-babalığın önemi birçok mısradaki hissettirilir. Özellikle anneye “ulusun anneliği” misyonunun yüklenmesinden ötürü çocuğun yetiştirilmesi sürecinde annenin çocuğa zorlayıcı, reddedici, sert bir üslupla ve despot bir tutumla yaklaşmaması; ona kazandırmak istediği ahlâkî ve terbiyevî tüm özellikleri sevgi, şefkat ve hoş görü çerçevesinde ılımlı bir üslupla öğretmesi gerektiği şiirlerde sık sık vurgulanır. Bu kapsamda şiirlerde temizliğinden giyimine, eğitiminden sağlığına kadar her açıdan bugünün ideal çocuğunun, yarının ise ideal yurttaşı ve ebeveyninin şablonu çıkartılır.

Çıkar Çatışması Bildirimi:

Bu makalenin araştırılması, yazarlığı ve /veya yayınlanmasına ilişkin herhangi bir potansiyel çıkar çatışması yoktur.

Destek/Finansman Bilgileri:

Bu makale herhangi bir finansal destek almamıştır.

Etik Kurul Kararı:

Bu araştırma için etik kurul kararına ihtiyaç yoktur.

KAYNAKÇA

Alabaş, R. (2014). *Cumhuriyet Dönemi Çocuk Dergilerinin Eğitim ve Tarih Anlayışı Açısından İncelenmesi (1928-1950)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimin Kültürel Temelleri Anabilim Dalı, Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Programı, Ankara.

Arı, İ. (1991). *Düşünceleriyle Atatürk*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

- Başboğa, S. (2018). *Erken Cumhuriyet Dönemi Çocuk Dergilerinde Bedeni Ahlakı ve Terbiyevi Özellikleri İle İnşa Edilen Çocuk*. Yayımlanmamış doktora tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul.
- Bozkurt, İ., Geylani, N. (2022). "Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Tahayyül Edilen Çocukluğun Politik Yapılandırılmasına İlişkin Değerler Aktarımı". *Belgi*, (23), 169-195.
- Karar Defteri (1921). *Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti Karar Defteri*. Ankara: 1921.
- Konar, E. (2003). *Gülbüz Türk Çocuğu Dergisi'nin İncelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, İstanbul.
- Mecmua (1926). "Gülbüz Türk Çocuğu Niçin İntişar Ediyor?". *Gülbüz Türk Çocuğu*, (1), 1.
- Öztürk, H., Emiroğlu, A. (2022). "Osmanlı Devleti'nin Son Dönemleri ile Erken Cumhuriyet Dönemi Çocuk Yetiştirme Politikaları". *Mersin Üniversitesi, Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 12/3, 565-578.
- Sarıkaya, M. (2007). "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Bir Sosyal Hizmet Kurumu: Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti". *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, (34), 321-338.
- Sel, B. (2016). *Cumhuriyet Dönemi (1928-1948) Yurt Bilgisi Ders Kitaplarında Çocukluğun Politik Yapılanmasına İlişkin Bir Araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, Ankara.
- Sırrı, S. (1930): "Mürebber-Disiplin". *Gülbüz Türk Çocuğu Dergisi*, (40), 4-5.
- Süleyman Nazif (1927). "Unutmayın... Ve verin!..". *Gülbüz Türk Çocuğu Dergisi*, Fevkalade Nüsha, 22-23.

- Şirin, F. S. (2013). "İktidar ve Çocuk". Turkish Studies, Volume 8/8 Summer, p. 1275-1284.
- Yıldırım A., Şimşek H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zengin Taş, E. (2023). "Cumhuriyet Dönemi Gürbüz Türk Çocuğu Dergisinde Vurgulanan Çocuk Hakları Temalarının İncelenmesi". Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26/49-1, 459-473.

İNCELENEN ŞİİRLER

- 23 Nisan, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1928, S.21, s.20.
- Adım Ne?, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.3, s.23.
- Ana Mektebi, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.4, s.30.
- Anadolu, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.4, s.30.
- Anne, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1928, S.20, s.28.
- Anneler, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.3, s.24.
- Bebeler!, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.3, s.27.
- Ben Neyim?, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.2, s.9.
- Bir Günlük İşim, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.4, s.29.
- Çıplak Ayaklı Çocuk, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1928, S.24, s.30-31.
- Çocuk, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1927, S.7, s.39.
- En Büyük Vazife, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1927, S.9, s.28.
- Gazi, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.3, s.10.
- Günay'ın Şiiri, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1927, S.9, s. 26.
- Gürbüz, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1928, S.21, s.39.
- Haksızlık, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.4, s.29.
- Heves, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.3, s.5.
- İlk Yıldızlar, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1927, S.12, s.22.
- İmtihandan Sonra, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1928, S.21, s.19.

- İpek Böceği, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1928, S.23, s.22.
- Küçük Mekteplinin Elif Ba'dan Şikâyeti, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1928, S.23, s.20.
- Merdiven, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1927, S.8, s.28.
- Oyunla Ders, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.4, s.30.
- Parmaklar, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.4, s.30.
- Sakarya, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1927, S.8, s.29.
- Şehir Çocuğu, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.2, s.22.
- Temizlik, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.2, s.4
- Teşrinlere Dair, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1927, S.14, s.20.
- Türk Kızı, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1928, S.22, s.25.
- Türk, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.3, s.30.
- Vapur, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1927, S.9, s.25.
- Vatan Yavrularımız, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.5, s.25.
- Yaz mı Kış mı?, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1928, S.24, s.15.
- Yelkenli Gemi, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1927, S.9, s.26.
- Yeni Rakamları Öğrendim, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1928, S.23, s.20.
- Yirmi Dokuz Teşrin-i Evvel, *Gürbüz Türk Çocuğu*, 1926, S.2, s.29.

EXTENDED ABSTRACT

The design of the “new human being” within the scope of the policy of the new national state established with the proclamation of the Republic to raise its own citizens is one of the most important issues of the period. Within the framework of this policy, the Republican administration first determines a new and modern ideal child type. The most important criterion for the formation of national consciousness in the ideal child, whose most fundamental characteristic is a citizenship firmly committed to the state, nation and republic, is that he knows his history, Mustafa Kemal and the national struggle. In this context, to create a national identity in children within the framework of nationalism, the concept of Turkishness is focused on and the aim is to raise Turkish children who are committed to the ideal of Turkishness. For the construction of the Republican

generation to be realized quickly, magazines and newspapers, especially children's magazines, are used as tools to reach citizens and children. One of these magazines, *Gürbüz Türk Çocuğu*, the publication organ of the Himaye-i Etfâl Society, tries to convey the importance the state attaches to the child to the public through all the academic and literary texts it publishes. The academic articles in the magazine aim to educate parents and educators, and literary texts aim to educate children. Thus, it is noticeable that education is the field where state ideology and political elements are most involved in the construction of childhood. Although education is a concept that is handled within a psychological and philosophical framework in the pedagogical context, education is interpreted in social, political, economic and cultural dimensions in line with political goals. This is an indication that education, which is the most important part of social structuring, is affected by all formations within social structures to a certain extent. It is emphasized that children should be given great importance for education to be healthy and sound and for national consciousness to be formed in children. In this respect, contrary to the traditional understanding of child-upbringing and childhood, it is emphasized that the child is the most valuable element in a society and that he/she should receive the value he/she deserves from both society and the family. In the new education system created within this framework, the aim is to teach children the basic values and the world of the meaning of social and political order. This aim causes the understanding of education to be based on political foundations. Thus, to develop its own ideological system on a solid ground, the state transmits norms and values appropriate to its ideological and political understanding to children through education. For this system to proceed in a sound manner, the concepts of school and family are studied. The family idealized by the Republic is portrayed as a solid, calm, orderly, sincere family that can form the qualities of sincerity, love of work, neatness, a good heart in children, a desire for work and simplicity. The school, on the other hand, is considered not only as a guarantee of the survival or control of the state in the process of education given to the child, but also as an element that ensures the formation of political identity. Thus, it is seen that the most important task in the upbringing of the ideal child falls first to the family, and within the family to the mother. The mother should provide education and care for her child within the framework of the national ideal. As a matter of fact, the individual identity of the child formed in the family will form the basis of the collective identity. When all the poems analyzed in the study are examined, it is seen that all the characteristics that the child should have in physical, mental, spiritual and cultural terms are listed. Among these characteristics, being loyal to his/her country, homeland and nation, being truthful, honest, helping, hardworking and having a sense of responsibility are the most important ones, but the child of the Republic should also have virtues such as conscience, compassion,

goodness, justice, sacrifice, which can also be considered as the basic virtues of universal morality. In addition, the child of the Republic is expected to have love, compassion and respect not only for his/her homeland and nation, but also for nature, animals and all beings in the universe. At the same time, he is depicted as loving, cheerful, understanding and smiling, at peace with himself, society and the universe. In the poems, the importance of parenthood for the ideal child to be an ideal citizen and parent by possessing all these qualities is felt in many verses. Especially since the mother is assigned the mission of “mother of the nation”, it is frequently emphasized in the poems that the mother should not approach the child with a coercive, rejecting, harsh style and despotic attitude in the process of raising the child; she should teach all the moral and educational characteristics she wants him to gain with a moderate style within the framework of love, compassion and tolerance. In this context, the poems create a template for today's ideal child and tomorrow's ideal citizen and parent in every aspect from cleanliness to clothing, education to health.